

és atyai tanítások könyve, intelleme, hitvallás és útravaló. Műfajában méltó folytatója annak a hagyománynak, amelyet István király, Kölcsey Ferenc és Széchenyi István teremtett.

Az író születésénél fogva ugyan maga is főnemesi származású, az igazi elékelőséget számára mégsem ruha vagy hivatal, de belső előkelőség jelenti. Meggyőzően vall erről, miként embernek Istenhez, természethez és embertársaihoz való kapcsolatáról s a törvényekről, amelyeket tudnunk kell lelkünk békéjének megvalósításához. Segít tisztázni fontos fogalmakat maga és az önkéntes száműzetésben csüggedni látszó társai számára, s közben felvillan előttünk életrajzának egy-egy részlete is, ahogyan ajtónyitáskor vetül fény egy rég járt szoba rejtelseire.

Aki ismerte őt ifjú korában s hallotta még fiatalon szépen szólani, tökéletesen és felemelően: még az sem sejthette, hogy az író, ki úgy állt az erkölcs magaslatán, mint Erdély havasán a frissen hullott hó, majdan nemzete szellemi iránymutatójává magasodik.

**„Ne mondjátok, hogy keressek magamnak máshol helyet a világban, mert nincsen
ennek a világnak helye, ami az enyém volna, azon az egyen kívül.”**

Wass Albert

Wass Albert író

a Helikon Társaság tagja, elindult Válaszútról 1908-ban

Mindig hittel végzett, nemzetfenntartó erőfeszítéseinek tragikus sorsú útjáról végre hazatért
szülőföldjére.

Hamvait a marosvécsi templom kriptájában helyezük örök nyugalomra, 1999. augusztus 7-
én, 11 órai kezdettel.

Adjon Isten békés nyugalmat!

A Wass család

Részlet a könyv bevezetőjéből

Ennek a kis írásnak az a célja, hogy visszavezessen Téged az igazi világhoz. Hogy kézen fogjon, mint testvér a testvért, és sorra mutasson mindent. S megkérjen rá: ne hidd, hogy csúnya és rossz a világ.

A világ szép és különös. Csak sok benne nagyon a beteg ember. Az izgága, az irigy, a gyűlölködő. A gonosztevő és a diktátor, az örült és a hős. Fertőzik és rontják a világot, amennyire adottságaiktól kitelik. De egészen elrontani nem tudják mégsem, ha ezerszer is azt hirdeti a látszat.

Miért nem? Mert a Világ anyja a Természet s a természetben az ember nem egyéb, mint egy kis pajkos tréfa. Vigyázz tehát, hogy vidám tréfa maradj. Mert a gonosz tréfából tövis nő csupán, mely véresre sebez Téged s elcsúfítja a világot.

Részlet a **Te és az Isten c. írásból**

És ne gondold számalommal azokra, akik el akarják hitetni Veled, hogy nincs Isten.

Nincs, mert ez vagy amaz így történt. Mert romokban fekszik a házad, mert meghaltak sokan, akiket szerettél. Mert kevés a kenyér. Mert sok a nyomorúság. A világban, mondod, nincs igazság. És a Te világot érte alatt. A Te külön világot, ezt az aszfaltos, vízvezetékes, órabéres és gyárkérményes világot. A nyakkendő, nyúlászörkalapos, szén-hiánnyal küzdő, műhelyszagú és paragrafusok közé zsúfolt világot. És elfelejtetted, hogy ezt a világot Te

csináltad magadnak, Te és a többi emberek, és így egyedül ti vagytok felelősek mindazért, ami benne történik.

Istennek semmi köze a házakhoz és az órabérekhez, az általad feltalált bombákhoz és drótsövényekhez, semmi köze ahhoz, hogy kapsz-e nyugdíjat vagy sem és hogy meg tudsz-e élni abból a fizetésből, amit a többi emberek adnak Neked az önként magadra vállalt munkáért. Isten bele sem néz a számlakönyveidbe, nem törődik a gépeiddel és talán azt sem tudja, hogy létezik az egyik vízcsepp milliomodik porszemén egy úgynevezett társadalmi rendszer, amit mesterségesen fölépítettél magadnak és amivel most nem vagy megelégedve. Ő a csillagrendszerekkel és az ibolyák gyökerével törődik csupán."

"Ha rosszul mennek tehát a dolgaid, ne csodálkozz. És főleg ne igyekezz Istenre hárítani a ballépésnek felelősségét. Szabad kezet kértél, s Ő, amennyire lehetett, szabad kezet adott. A lerombolt házakért, a drágaságért, a feketepiacért, a szénhiányért s azért, hogy pénz nélkül maradtál és vakarod a fejed: Ő igazán nem tehet. Talán nem is tud ezekről. Nem kíváncsi, hogy az Ő rendjén kívül, a sok milliárd vízcsepp közül az egyikben egy izgága kis moszatocska a maga önteltségéből mire végezte. Neki a hóvirágokra van gondja, meg a madarakra. A csillagokra és a fákra. Meg arra, hogy szüless és meghalj. És hogy a gyomrod - feltéve, ha mértéktelenségemben el nem rontottad - megeméssze az ételt, amit adsz neki. Nem felelős, ha a szíved idő előtt megunja pumpálni a véredet, mert hanyagul és könnyelműen elrontottad felesleges izgalmakkal, amiket a magad bosszantására sikerrel kiagyaltál. Egyáltalán: az Istennek hagyj békét saját világgoddal kapcsolatban. Nem várhatod, hogy Ő menjen hozzád, ha magad voltál az, aki fölényes emberi elmédre hivatkozva hátat fordítottál Neki. Te kell fölkeresd Őt, ha vissza akarsz Hozzá térni."

Közlésre bocsátom a gróf Wass Alberttől kapott leveleket.

Előzőleg néhány szóban felidézem azokat az emlékeket, amelyek eredményezték a velem való levelezésemet. Ezért megállítom az időt, visszamegyek a múltba és egy kellemesen eltöltött táborozás egyik rendezvényére emlékszem: ez a táborozás második napján gyújtott tábortűz volt.

Az 1942/43-as tanév tavaszi vakációjának első hetét a Kolozsvárhoz tartozó Lombi-tetőn szervezett táborban töltöttem. A tavasz abban az évben korán ébredt. Bokrok alján a sok májvirág csalogatott, hogy csokorba kössük, a gyümölcsfák lombkoronáit pedig gazdag termést ígérő virágok borították.

A tábortűz második napján kiránduláson vettünk részt, ismerkedtünk a táborunkból jól látszó Kolozsvárral, a kirándulás tájékozási versennyel fejeződött be. Az este közeledtével mindegyik őr feladatként kapta, hogy fát gyűjtsön a tábortűz megrendezéséhez. Magam elé képzelem most is az erdőben amfiteátrumszerűen kialakított helyet, ahová a fát kellett hordanunk. S mire leszállt az est, az örök elfoglalták helyüket. Nemsokára a tábortűz lángjai magasra csaptak. A cserkészindulótól visszhangzott az erdő: "...amerre járunk, megterem a győzelem, a győzelem!" Ez volt az első tábortűz a számomra. Ilyen emléket hagyó eseményben eddig nem vettem részt. Gyermeeki csodálkozás árasztott el, amikor gróf Wass Albert érkezését jelentették be. Nagy tapsvihár tört ki. De még nagyobb tapsvihár köszöntötte előadásának megkezdését.

Kedves emlék maradt számomra előadásának az a része, amikor a természetről beszélt. Az akkor még gazdag növény- és állatvilágot tárta elénk. Felhívta figyelmünket, hogy védjük csodás tájaink élővilágát. Később érlelődött meg bennem, hogy látóemberként hívta fel figyelmünket. A természet iránti szeretete és az érte való aggodás elkísért egész biológiatanári tevékenységem során. Amikor aztán lehetőség adódott és megtudtam a címét,